

"En politisk lögn föds ibland i en avpolletterad politikers hjärna och överlämnas sedan till slöddret för att skötas och omhuldas. Ibland föds den som ett missfoster och slickas tills den får fason, i andra fall kommer den till världen fullt utbildad och fördärvas vid slickningen. Ofta föds den som ett ordinärt barn och kräver tid för att mogna, och ofta ser den dagens ljus utvecklad, men krymper småningom ihop. Ibland är den av ädel börd, ibland åter en börsspelares avföda. Än skriker den högljutt när den lämnar moderlivet, än sker förlossningen nästan ljudlöst. Jag känner till en lögn som nu stör halva kungariket med sitt skrän, och fastän den nu är alltför högfärdig och uppblåst för att erkänna sitt eget ursprung, kan jag minnas den tid när den knappast hördes, för att sammanfatta redogörelsen för detta missfosters födelse: när lögnen kommer uddlös till världen är den dödfödd, och den dör när den förlorar sin udd".

Citat ur "Den politiska lögnens konst"
av Jonathan Swift (1667-1745).

MAKTENS BELÄTEN

Maktsymbolerna i Skånelands kyrkor. Malmösammansvärjningen 1658. Arkebuseringen av Jörgen Krabbe 1678. Maktens beläten på Stortorget i Malmö och i Landskrona, Karlskrona, Helsingborg, Ringtorp, Billeberga, Stavstensudden och Vittsjö. Raserandet av Skånelands kulturminnesmärken. Historisk inkorporering med Sverige först från 1720.

Redaktör Poul Willadsen från Gentofte besökte en gång en gammal skånsk landsbygdskyrka. Då Willadsen beundrade den gamla utsirade predikstolen kom kyrkvaktmästaren och under deras samtal framkastade Willadsen, att predikstolen var uppsatt under Christian IV:s tid. Kyrkvaktmästaren replikerade, "nej, den är från kung Sigismunds tid". Willadsen framhöll då, att Sigismund en gång var kung i Sverige och icke i Skåne, ty den gången var Skåne Danmark och kungen det var Christian IV. Kyrkvaktmästaren svarade: "ja, jag vet inte, men så har man sagt till mig, så jag kan ju inte säga något annat". Willadsen frågade då: "Känner du inte Christian IV?" och svaret blev: "Nej, jag känner honom inte, jag vet inte vem han var"!

Med hjälp av politiskt betingade lögnar har de nya svenskarna i Skåne eller de skåningar som inte känner till sin egen fädernegrund, hugfäst gångna tidens

förtryckare med pompösa statyer och monument i Skånelands städer. Dessa maktmonument kan antagas ha samma mening som de symboler, i form av Karl XI:s namnchiffer eller Sveriges riksvapen, som på kungens order uppsattes i alla Skånelands kyrkor under 1670-talet. För oss i vår tid bör dessa maktsymboler, i den mån de ännu finns kvar, stämma till eftertanke när vi finner dem i gamla ålderdomliga kyrkor som till exempel S:t Petri i Malmö eller i Ljungby kyrka i Villands härad. De gamla templen är ju flera århundraden äldre än den omtalade monogramkungen. För dåtidens människor var svenskarnas trädekorationer, med den svenske kungens namnchiffer, avsedda att för varje församlingsbo förkunna, vem Skånelands folk hade att lyda och rätta sig efter. Symbolerna gick av naturliga skäl olika öden till mötes. Som stämpel för landets ockupation och omänskliga lidanden blev sannolikt åtskilliga demolerade vid lägligt tillfälle. Vi bör verka för att de som finns kvar nu i vår tid avlägsnas i den mån de inte redan är borta. Skall de ändå finnas kvar bör vårt folk få full kännedom om bakgrunden till varför de en gång uppsattes på platsen.

Karl XI:s namnchiffer fann också plats på vissa offentliga byggnader som till exempel Norreport i Halmstad. Där fanns vid tillkomsten Christian IV:s namnchiffer. Detta togs då bort och ersattes med Karl XI:s, men i vår tid så sent som 1920 reparerade man den begångna skadegörelsen och återuppsatte Christian IV:s namnsymbol för att 1976 åter ta ner detta men då i samband med en restauration. Vi förutsätter att Christian IV:s namnchiffer därefter på nytt har uppsatts.

För att återgå till S:t Petri kyrka i Malmö, de stora gotiska templet uppfört under Erik Menveds tid efter mönster av Vårfrukyrkan i Köpenhamn, som i sin tur kan ledas tillbaka till nordfranska katedraler via Mariakyrkan i Lübeck, finner vi ett mycket värdefullt konstverk i form av den stora altartavlan. Den sattes upp 1611 under Christian IV:s regering och var försedd med Christian IV:s och hans drottning Anna Cathrines vapenmärken. Dessa övermålad 1672 och ersattes då med Karl XI:s namnchiffer och det svenska riksvapnet. Samma vandalisering gjorde man mot kyrkans gamla predikstol, som en gång bekostats av borgmästaren Engelbrekt Friis och som utförts av Johannes Ganssog och Daniel Stenhuggare 1599. Det som skedde här och på många andra platser i Skåneland påminner om bildstormarna i antikens länder. Under årtusenden försökte nya härskare utplåna minnena av de förgångna, genom att radera de gamla minnesmärkena. Spåren av dessa dåd kan kartläggas alltifrån det gamla Egypten, genom antikens Grekland och Rom fram till våra dagar. En i raden av dessa bildförstörare var den svenske kungen Karl XI! - Platsen för hans dåd var Skåneland. Avsikten var att för kommande generationer utplåna minnena från det förgångna och sätta sin egen och svenskarnas stämpel på det nya landet. Därför kan man heller inte anklaga Poul Willadsen kyrkvaktmästare i den gamla skånska landsbygdskyrkan då denne svarade: "Nej, jag känner honom inte". Christian IV:s namn har, med några undantag, utplånats som historisk gestalt i skåningarnas medvetande.

Ändå var det ju så att Christian IV var kung av Danmark-Norge inklusive Skåne land under sextio år, från 1588 till 1648 och att han var en rikt begåvad personlighet med stora förtjänster. Han var också upphovet till flera nygrundade städer inom det danska riket, bland dem till exempel Kristianstad. Genom sin febrila byggnadsverksamhet är han väl den som lämnat flest spår efter sig till eftervärlden. Han ivrade också för nydaningar och reformationer. Här kan som exempel nämnas skolväsendet. Redan 1604 föreskrevs förbättringar av lärarkaderns kvalitet. Superintendenten fick befallning att "avsätta de lärare, som befanns odugliga och förordna skickliga i stället". 1618 beslöt han inrätta gymnasier vid åtta stiftsskolor och den 8 januari 1619 grundade han så ett "Collegium ved Lunde Domkirche", vars verksamhet tog sin början 1620 eller 1621. 1632 tillkom ett nytt skoleglemente, som föreskrev undervisning i sju klasser. Huvudsakligen bestående av modersmålet, kristendom, latin och grekiska.

Christian IV var också den man, som efter ett högtidligt Te Deum i Trefaldighetskyrkan i Kristianstad på Benedicti dag 1632, hälsade sina medborgare från rådhustrappan med "Pax Vobis" - Frid vare Eder. Ord med undermeningen, att hans östdanska folk måtte få leva i fred.

Till det kan sägas, att det här enbart var några spridda axplock och att vår kung Christian IV i åtskilliga svenska beskrivningar har getts en mindre tilltalande bild i det att han rent av anses ha varit lastbar i vissa avseenden. Christian IV:s förtjänster har man däremot talat mindre om. Skälen till det bör väl ligga i öppen dager, - ett av dem kan vara att han var kung även över Skåneland, den östligaste delen av den danska nationalstaten.

Skånes egentliga huvudstad Malmö träder oss till mötes i sin historias första gryning 1116. Redan då fanns här såväl kyrka som kyrkogård, belägna där vi nu återfinner den stora Pildammen. Om vi rusar snabbt framåt i tiden finner vi 1518 en man vid namn Jörgen Kock, som myntmästare i staden. Kock, som adlades 1526, var stadens borgmästare under två perioder dels 1523-35 och dels från 1540 till 1556 då han avled. Det är Kock vi har att tacka för tillkomsten av det magnifika rådhuset i nederländsk renässans och Stortorget utformning. Stadens styresmän med Kock i spetsen lät nämligen 1546, enligt "Registrum ville Malmöyghe", i den heliga trefaldighetens namn och med invånarnas och borgmästarens samtycke "wdlegge thett Nye marckitt" och "Sammeledis fundere, bygge oc opmwre thette nye Raaedhwss", varmed avsågs Stortorget och rådhuset, - "Menige Mallmöes Indbyggere till nötte, gaffn oc bestannndt". Den man som hedras som byggmästare av rådhuset var Peder Ipsøn "mwrmeister".

Jörgen Kocks skapelse - Stortorget - skulle i sinom tid bli skådeplatsen för svenskarnas oresonliga vedergälningsaktioner, med Peder Ipsøns rådhus som tyst vittne. På torget skulle också svenskarna i modern tid låta uppställa en kolossal ryttarstaty, som utmanande syftar på den tänkta gränsen vid de danska bälten. Må vi då inför synen av detta skräckbeläte i sten återvända till en episod under denne skrupelfrie mans levnad.

Under det andra danska kriget 1658 ingicks i december månad en överenskommelse i Malmö att överrumpla den svenska besättningen på Malmöhus. Bakom sammansvärjningen stod ägaren av Limhamns kalkbruk Bartholomeus Michelsen, borgarna Johan Jørgensen och Jokum Brun som initiativtagare. Planen stöddes dessutom av borgmästaren Effwert Wildtfang, kyrkoherdarna Hans Allesen i Bunkeflo och Söffren Fransen Hegelund i Fosie, toldern Niels Pedersen, förre slottsskrivaren på Malmöhus Rasmus Andersen och slutligen borgarna Oluff Svendsen Brock och Jakob Nielsen.

Den hjälp man räknat med från Köpenhamn uteblev och när de därtill blev förrådade av en "Judas" kom vedergällningen. Efter två långvariga förhandlingar 1659 utdömde den tillsatta kommissorialrätten nio dödsdomar. Vid rättegångstillfällena skulle för övrigt Malmös magistratspersoner vara närvarande för att de därigenom skulle lära sig "förräderiets nesa". Exekutionen verkställdes på Stortorget i Malmö den 22 december 1659. Dödssättet var halshuggning. När Michelsens, Jørgensens och Bruns huvuden fallit för bödelssvärdet överlämnade en ryttare svenske kungens nådebrev, vilket ändrade dödsdomarna till landsförvisning - men det kunde ju inte gärna ändra det som redan skett. Deras avhuggna huvuden uppsattes på pålar utanför stadsporten, likt utropstecken, "androm till varnagel". De som landsförvisats tog sin tillflykt till det av svenskarna då helt skövlade Själland. Oluf Svendsen Brock återfinns senare som köpman och borgmästare i Rønne på Bornholm. Hans Allesen blev i sinom tid kyrkoherde i Sankt Mikkels kirke i Slagelse och Hegelund i Skjold i Norge.

Här på det gamla Stortorget i Malmö verkställdes ännu en, ända in i vår tid, uppmärksammas dödsdom då Jörgen Krabbe till Krageholm arkebuserades tidigt på förmiddagen den 16 januari 1678. Anklagelsen mot Krabbe löd på påstådda men ej bevisade förbindelser med den danska armén i Skåne, eller som det hette "umgänge med fienden". Det skulle enligt angivarna ha bestått i, att då den dansk-holländska flottan invaderade Ystad vid krigets inledning den 27 juni 1676, var amiralerna Juel och Tromp på besök hos Krabbe på Krageholm.

Bakom svenskarnas aktivitet i fallet Krabbe, kan det emellertid ligga andra omständigheter i form av åtrå efter Krabbes egendom Krageholm. Således de svenska herrarnas begär efter ett av de sköna skånska godsens, där man valde medel efter målet för att nå det man eftertraktade. Baron Krabbe hade, med Krageholm som bakgrund, råkat i ovänskap med den mäktige fältmarskalken och greven Göran Sperling, en av Karl XI:s mest betrodda hantlangare i Skåne och dessutom en man som hett eftertraktade "sin" bit av den skånska jorden. På olika sätt hade Sperling försökt förmå Krabbe att sälja Krageholm. Då det inte lyckades föddes ett hat i Sperlings hjärna, som i framtiden skulle komma att bidra till Krabbes olycka.

Från svensk sida och då företrädesvis med Sperling som agerande, försökte man med skilda obetydliga anledningar bevisa Krabbes förment svekfulla uppträdande. En dag i september 1677 var förspelet färdigt. Då Krabbe och hans maka fru Jytte Rosencrantz kom från Krageholm och tog in i sitt hus, den Jörgen Kockska gården

vid Västergatan i Malmö, blev han satt under bevakning i sin bostad. En särskild kommissorialrätt tillsattes med direktiv att undersöka Krabbes sak. Sammanträdena skedde i rådhuset och redan den 15 oktober hade man hunnit så långt, att Sperling "till upprätthållandet af Kongl Maj:ts höga rätt", kunde arresteras honom. Den 6 november samma år föll domen, men den delgavs inte Krabbe förrän den 22 november. Domen lydte på förlust av "liv, ära och gods" och eftersom Krabbe var adelsman och förrädare skulle dödsdomen verkställas genom arkebusering.

Trots att fru Jytte uppvaktade Karl XI vid flera tillfällen med förböner för sin make, fastställde kungen dödsdomen i sitt högkvarter på Ljungby gård den 11 januari 1678. Ända in i det sista försökte fru Jytte att få dödsdomen upphävd, men det var tydligen helt utsiktslöst, det var ju inte bara det att Krabbe haft "umgänge med fienden" - det värsta var ju att han var godsägare och herre till det av svenskarna eftertraktade Krageholm och att han inte godvilligt ville sälja sin egendom. Fru Jytte hade emellertid mot sig övermäktiga motståndare, hos vilka inga förböner hjälpte. Sperling lär till och med tagit sig före att resa till Johan Gyllenstierna, som då befann sig utanför det belägrade Kristianstad, och för honom lägga ut saken mot Krabbe. Sperling synes ha lagt sina ord så väl i den här saken, "at Krabbe bleff dödsens barn;".

Det bör nämnas, att Sperling som befälhavande general i Malmö arkebuseringsdagen lär ha hållit fästningen stängd! Det har framskyttat, att Sperling befarade att Krabbe skulle benådas i sista stund och därför ville han utestänga en eventuell kurir från kungens läger vid Ljungby gård! En allmän sägen är, att en sådan kurir verkligen ankom, men att denne inte blev insläppt i fästningen förrän arkebuseringsdomen var verkställd.

På morgonen den 16 januari 1678 fördes den olycklige Krabbe till den av svensk militär omgivna öppna avrättningsplatsen invid corpsdegardebyggnaden på Stortorget västra del. På denna plats i den skånska huvudstaden mötte den då 45-åriga Jörgen Krabbe sin skoningslösa död efter en svensk rättegång med orätten i högsätet, efter tillskyndan av en jordhungrig svensk greve stödd av den svenske kungen. En annan historia är ju, att trots alla sina ansträngningar kom inte Sperling över Krabbes egendom. Krabbe själv jordades i en praktfull sarkofag i Tosterups kyrka, där han, såvitt vi vet, ännu så länge har fått vila i frid.

Här på den gamla avrättningsplatsen - Stortorget i Malmö där skånska patrioter i gången tid fått möta en skoningslös död, har den svenska makten i modern tid låtit uppsätta en kolossal ryttarstaty. Svenskar och skåningar utan historiemedvetande vanhedrade patrioternas avrättningsplats, då de 1896 lät sätta upp den mot det gamla moderlandet Danmark utmanande statyn av pfalzgreven - den svekfulle erövraren Karl X Gustav. Med sin tomma stenblick tittar han ut över sina erövrade domäner och det våldtagna folkets huvuden, med ryggen mot den storsvenska drömmen - en västlig gräns vid Stora Bält. De vanliga människornas ättlingar går dagligen förbi maktbelätet, utan några tankar på den förtvivlan och sorg denne man, som statyn symboliserar, förorsakade folket i det dåvarande östansundska

Danmark, - utan några tankar på tiotusendens kval, plågor, sorg och smärftfull död. Allt därför att de vanliga människorna i Skåneland inte vet något om sin egen historia, utan i stället identifierar ryttaren som "befriaren"! Må vi i stället alltid ha i vårt minne vad som en gång hände här på Stortorget och i alla Skånelands bygder och se ryttaren som symbolen för godtyckligt maktmissbruk och upphovet till dråpet på Skånelands folk och dess kultur. Må vi också verka för en förpassning av symbolen till en mer lämplig plats norr om den gamla riksgränsen. Sockeln kan med mindre justeringar utgöra grund för ett minnesmärke över de tiotusenden som stupade i kamp för Skånelands frihet, eller över Claus Mortensen Töndebinder, Malmös reformator, som redan 1527 höll sin första evangeliska predikan i Malmö. Denne kulturapostel, författaren till Danmarks och Skånes äldsta mässordning, den förste lutherske prästen i S:t Petri kyrka och en av förkämparna för kyrkoreformationen inom Lunds ärkestift har man tyvärr ej ansett värd ett minnesmärke i sin stad. För de flesta här i Skåneland är han och hans verk okänt, typiskt är att han inte ens har förtjänat en not i vanliga svenska uppslagsverk! Ty vi här i Skåneland har ju av hävd indoktrinerats med att Olaus Petri, Mortensens samtida, var den ende reformatorn, - och det var han ju också - i Sverige.

Minnet av erövrarens son Karl XI har likaledes i modern tid hugfästs genom statyer i såväl Landskrona som i Karlskrona. Särskilt maktsymbolen i Landskrona får ses som en sentida utmaning mot grannlandet och det gamla moderlandet, rest av svenskar i det land som deras förfäder tagit med våld mot folkets vilja. Rest till åminnelse av en man, som under hela sin livstid misstrodde och ringaktade det erövrade folket i Skåneland, hos vilket han inte såg annat än opålitliga stigmän och blodstörstiga skälmar, som till varje pris skulle kuvas och ersättas av folk med "svensk nation". Maktsymbolen på Stortorget i Karlskrona tillkom för övrigt efter en riksinsamling som gav 30.000 riksdaler och sedan stadsfullmäktige tillskjutit 6.500 riksdaler "Till grundläggningen och fotställningens uppförande". I närvaro av Oskar II avtäcktes beläet 1897 till en kantat författad av lektor Eggertz. Några minnesmärken över de patrioter som led en fruktansvärd död i Kristianopol, Ronneby eller Karlshamn har vi emellertid ännu inte sett vare sig spår eller tankar om, - men kanske har dessa patrioter aldrig funnits, ty i begynnelsen fanns bara Karl XI - "befriaren"!

Där sundet är som smalast har svenskarna rest ännu en utmanande staty mot Skånes gamla moderland. Här i Helsingborg tronar Magnus Stenbock i kolossalformat på sin häst sedan avtäckelsen i december 1901. Med sin högra arm pekar han västerut mot Kronborg och Helsingör, precis som en gång Karl X Gustav mot den svenska västgränsen vid Stora Bält. Gesten andas inte försoning trots att det då - 1901 - förflutit 191 år sedan slaget vid Helsingborg. Hävderna förtäljer, att helsingborgarna samlat pengar i fyrtio år för att förverkliga sin "dröm" en riktigt pampig staty över sin "räddare". Hur var det Rellingen sa', jo, "fan tro't"! Med helsingborgare i den här bemärkelsen avses nog till största delen inflyttade "storsvenskar" och eller deras ättlingar. I den mån helsingborgare med sina rötter i det skånska folket deltagit i manifestationerna är de förlåtna som offer för en bedräglig historieskrivning, som i indoktrinerande form utmålat Stenbock

som "Skånes nationalhjärte" eller som "räddaren" och "hjärten" som besekrat "Skånes fiender". I anknytning till statyns invigning berömde domprosten Eklund Stenbock som en man med "sann folklighet" med utpräglad "mildhet" och stor "gudsfruktan". Ryttmästaren Wennerberg spädde på det hela liksom landshövding Dickson. När man i sådana ordalag tillmäter en människa nästan gudomliga egenskaper är det inte att förundra sig över, att "vanligt folk" som inte fått del av sina fäders historia, tror på förkunnelsen från svenskarnas sentida befallningsmän.

Må vi i detta sammanhang upprepa, att denne så kallade "Måns Bock" inte var skåning, att han låste in sina skånska soldater som ännu inte deserterat, på de skånska fästningarna, att han inte kommenderade soldater av "skånsk nation" i sitt fältslag vid Helsingborg, att ett otal vittnesbörd från det skånska folket förtäljer om utpräglade grymheter mot civilbefolkningen i Skåne från den svenska militärens sida under Stenbocks fälttåg och att han inte räddade Skåneland åt det skånska folket utan åt Sverige och svenskarna!

Här i denna av månghundraåriga krigshandlingar drabbade stad borde i stället ha funnits plats för ett äreminne över alla de tusenden som fallit i strid för försvaret av sin stad och sitt land mot Stenbocks landsmän. Men i stället reser man ett mastodontiskt stenbälte för att markera vem som makten numera haver. Vi behöver inte fråga oss vad våra förfäder en gång skulle ha tyckt och tänkt om de i andanom kunnat se in i framtiden, hur deras i historiskt avseende vilseförda efterkommande tillbad halvguden Stenbock - representant för dem som skövlade deras hem och våldförde sig på deras folk.

För att gå ett antal år tillbaka i tiden reste svenskarna en minnessten på Ringstorps backe den 28 februari 1860 - 150 år efter slaget vid Helsingborg med texten "MS D 28 Feb 1710-1860". Redan här markerade man att Magnus Stenbock räddade Skåne åt svenskarna. Stenen i sig själv till evig åminnelse och ära, inte över Stenbock utan som en ägarmarkering i ett nytt land, som man nu äntligen efter 500 års krigshandlingar tvingat till underkastelse. För övrigt var avsikten från början att man skulle ha satt upp en staty av Stenbock i stället för en sten. En sådan tillverkades också av lera från Höganäs, men så bar det sig inte bättre än sagda lerstaty av Skånes betvingare, som tur var, sprack under transporten. Folk av "svensk nation" till stor ledsnad. Männe den återstående också spricker en vacker dag?

Samma innebörd har det så kallade Billebergamonumentet, som 1911 restes till svenskarnas minne av slaget vid Rönneberga - Billeberga - Tirups kyrka den 14 juli 1677. Av inskriften framgår följande: "Slaget vid Landskrona mellan svenskar och danskar utkämpades den 14 juli 1677 på häromkring liggande fält. Förfäders hjältemod manar efterkommande släkten att offra allt för fäderneslandet". Den som ser monumentet och läser inskriften utan att veta kan lätt falla i det gillrade uppsåtet, att sätta likhetstecken mellan det skånska folket och "förfäders hjältemod". Men så var ju ingalunda fallet, ty Skåne var den gången inte en del av Danmark utan det var Danmark och folket i Skåneland stod på sitt moderlands sida i kampen för befrielsen.

Svenskarnas "hjaltemod" var inte att söka i offer för fäderneslandet, utan i stället att åt dom själva bevara sina erövringar. Något monument över de Skåneländare som föll i den skoningslösa kampen på Danmarks sida har såvitt vi vet ännu inte avtäckts!

1768 reste svenskarna ett monument på Stavstensudden väster om Trelleborg påminnande om Karl XII:s återkomst 1715, efter den frivilliga fångenskapen i Turkiet. Inte heller i det fallet har man rest några äreminnen över de mer än 30.000 skånska ynglingar, som under tvång fördes ut till denne vettvillings krigståg i Europa och som aldrig återvände till sina fäders jord. Inte heller reste man några märken över alla hans fordringsägare, som följde i hans kölvatten för att rädda vad som kunde räddas i den stora konkursen efter det raserade "stormaktsväldet".

Vi minns från Gustav II Adolfs bravader i nordöstra Skåne, att han och hans anhang 1612 "grasserat, skövlad, bränt och ihjälslagit alldeles efter vår egen vilja". Egentligen är det helt ofattbart att något sådant kan ske, men på 300-årsdagen av träffningen vid Vittsjö reste "tacksamma och trofasta ortsbor"! ett minnesmärke i Vittsjö över nordöstra Skånes mordbrännare nummer ett med texten: "Minne af Konung Gustaf II Adolfs räddning i Wittsjö den 11 februari 1612 av ryttaren Thomas Larsson. - Bygdens män och kvinnor reste stenen på 300-årsdagen". Stackars vilseförda "ortsbor", här kan vi i dess verkliga pryddo se frukterna av svenskarnas historiebedrägeri mot Skånelands folk. Stackars vilseförda "ortsbor", hur skulle det ha känts om ni haft möjlighet att se och uppleva en hel landsända fylld av brandrök från skövlade hem och byar här i nordöstra Skåne. Hur skulle detta ha känts för er där framför minnesmärket då ni i tacksamhet hyllade minnet av den man som "ihjälslagit" era förfäder, "alldeles efter vår egen vilja", om ni haft förmåga att se era anförvanter i sin sorg och förtvivlan vid resterna av hus och hem eller i dov smärta vid ihjälslagna och lemlästade nära och kära. Det hade varit mera på sin plats om "trofasta ortsbor" i stället samlat sig kring ett minnesmärke över sina våldförda förfäders öden, - men det är ju inte förenligt med den historia vi har indoktrinerats med. Svenskarna och deras kungar det är Skånelands påstämplade historiegrund, danskar och därmed Skåneländare var fiender i den historia vi fått del av som vår egen! Den här ekvationen kan bara gå ihop om man drar en tystnadens slöja över tiden från 800-talet och framåt till 1720 och för alla dessa århundraden förkunnar en historia, som är Mälardalskapens och noggrant förtiger att något annat kan ha existerat i Skåneland och det är precis så man gjort och fortfarande gör. Det är detta vi skall förändra, kanske blir då monumentet i Vittsjö ett minne blott!

*I Malmö och i Helsingborg
stoltserar mitt på Stora Torg
en ryttare ömt av stadens famn:
Karl Gustav är den enes namn,
den andre heter Måns.*

*Men ännu ej har jag förstått,
varför de här statyer fått,
fastän ju meningen
lär vara den, att staden - ack,
vill säga segraren sitt tack,
för att han tagit den.*

*O, stora Självförgätenhet,
som ej av några gränser vet,
ty här har likväl hänt
det underbara, att en stad
har hugfäst fiendens bravad
med dennes monument".*

Dikt av skånske prosten Anders Hedvall, 1937

Det har påpekats att svenskarnas maktmonument i sundsstäderna är utmanande mot det gamla moderlandet. Folk uppifrån Sverige ser naturligtvis inte på symbolerna med samma synsätt. Men för att man från det hållet skall förstå situationen, kan man tänka sig att Danmark genom erövring tillskansat sig landet norr och väster om Stockholm. För att få rätt proportioner tänker vi oss då Uppland och en del av Västmanland med yttergränser från Gävle i norr till Örebro, Västerås, Sigtuna och därefter österut till havet. Inom detta område, en del av det egentliga Sverige, finns också några av landets dyrbaraste minnen och minnesmärken - en oskiljaktig del av Sveriges kulturhistoria. Där har vi den situation Danmark hamnat i genom den svenska erövringen, att man fick avstå en del av det egentliga Danmark innehållande oskiljaktiga folk- och kulturhistoriska minnen och minnesmärken. Lägg då därtill i vårt tänkta exempel, att danskarna, inom synhåll från Stockholm, satte upp maktmonument med utpekande och riktad form mot den svenska huvudstaden. Där har ni situationen som svenskarna skapat genom sina stenmonument i Skånelands städer. På svenskt maner kan man i det tänkta exemplet spetsa till situationen ytterligare om man tänker sig, att danskarna i den ockuperade landsdelen propagerade i Stockholm och övriga Sverige med turistbroschyrer i stil med "Kom till Danmark och se Uppsala domkyrka och Gamla Uppsala med några av Danmarks äldsta medeltidsminnen"! Tilltalande, - eller hur?

Svenskarnas statyer, minnesmärken och inskrifter i Skåneland får ses som en del i den totala försvenskningen. Det finns också andra former som till exempel att radera kulturhistoriska minnesmärken, för att ersätta dem med andra typer mera överensstämmande med de svenska. I den delen får vi sätta in ett stort antal av Skånelands kyrkor, som i mer eller mindre avsiktlig form fått skatta åt förgängelsen. Det skulle föra för långt att gå in på ett närmare studium av den vandalism som i en del fall förekommit i den här vägen. Om vi skall nämna några exempel bör vi i första hand nämna S:t Johannis Baptistæ kyrka i Landskrona. Således en helgedom på gränsen till det gamla moderlandet i en stad som grundades av Erik av Pommern 1410. Templet, som var färdigt omkring 1420,

påminde om S:t Petri kyrka i Malmö, men med ännu större mått. Med tiden fann den svenska militären i den näraliggande fästningen, att kyrkan kunde vara en säkerhetsfaktor, ty från kyrkans torn, 36 m högt, skulle kunskapare kunna se rakt in i fästningen. Det räckte, den gamla kyrkans öde var beseglat. Rivningen, som började 1752, avslutades 1780. Stenmassorna, liksom de många gravstenarna, användes till utfyllningar och fästningsbygget. De dyrbara inventarierna såldes eller helt enkelt försvann på okänt sätt. "Både den praktfulla altaruppsatsen, den kostbaraste i Schåne, en kolossal pjäs, 14 m hög, ett konstverk från 1600-talet, den ståtliga orgelfasaden i sengotik och den vackra predikstolen i renässans äro spårlöst försvunna". Beteckningen "spårlöst försvunna" skulle kunna fylla hela volymer av uppteckningar över vad som rövats i de skånska helgedomarna under de oupphörliga krigstågen norrifrån, men det är egentligen en annan historia. . . .

Under hela 1700- och 1800-talet gick man med hård hand fram med våra kyrkor och deras konstskatter i Skåneland. Enbart under perioden 1830 till 1906 hann man med att riva och kassera över en tredjedel av Skånes medeltidskyrkor! Oersättliga klenoder - som Bunkeflo, Asmundtorp, Gessie, Hyllie, Fuglie, Håslöv och Glemminge och många andra. Vid en jämförelse med de danska öarna finner man att där kvarstår 95 % av de gamla kyrkorna medan Skåne enbart har kvar omkring 60 %. Åtgärderna tycks utan större krus ha godkänts av den svenska överheten representerad av "Kongl Öfverintendents Embetet". Även utpräglade renoverings dåd förekom på åtskilliga platser. Låt oss som exempel peka på "renoveringen" av inventarierna i S:t Olofs gamla kyrka 1855, då man utan misskund vandaliserade altarskåpet genom övermålning med "blänkande hvit färg". De som beklagade sig fann inte något gehör vare sig hos "Landshöfdinge Embetet i Christianstad" eller hos "Högvördiga Biskops Embetet i Lund".

Man kan rent av säga, att den nämnda perioden var katastrofal för många av de gamla kyrkorna. Ombyggnader och nybyggnader förknippade med artsfrämlingskap och med former som var helt främmande för det vackra och typiska skånska landskapet. Vi kan se det till exempel i Nosaby där man 1872 raserade den gamla medeltidskyrkan, till sin typ påminnande om kyrkan i Fjälkinge. Här byggde man i stället upp en reveterad lada utan hemortsrätt i landskapet. Samma kulturkatastrof drabbade kyrkan i Näsrum, - en av Skånes äldsta kyrkor byggd i romansk stil, uppförd av "kampersten", utan torn med tak av bly och byggd antagligen under ärkebiskop Andreas Sunesens tid. Klenoden revs 1793 och ersattes av en sedvanlig byggnad, vilken i sin tur revs och ersattes 1871 med en Tegnérlada med spetsigt torn. De här exemplen illustrerar betänkliga, för att inte säga oersättliga, förluster av byggnadernas kulturhistoria, bitar av det ursprungliga, avklippta band med det förflutna och de traditioner som hör samman med folkets liv.

Vi kan i det avseendet ta ett exempel från lärdomsstaden Lund. I närheten av stadens norra port låg på sin tid det gamla Allhelgonaklostret, grundat före 1080 av konung Harald Hein och tillhörande Cluniacenserorden. Klosterkyrkan, som invigdes troligen 1130, var en av de få som skonades under Karl Knutssons förfärliga rövaretag i Skåne 1452. Christian IV försökte rädda kyrkan från vidare

förfall genom en order om underhåll till "Kapitelbröderna" 1634. Det förfall av helgedomen, som begynte med reformationen, fortsatte tydligen i ökande grad under de svenska kungarna Karl XI och Karl XII. Under deras era gick också den gamla klosterkyrkan sitt slutliga öde till mötes. Genom sprängningar bröts de väldiga murarna till marken, senast 1707, för att bli material till andra byggnadsarbeten i staden. Under senare delen av 1700-talet gav man sig med allvar på även den gamla domkyrkan. Båda tornen miste då sina trappgavlar, som ersattes med huvar, det norra 1770 och det södra först 1812. Under mellantiden hann man att ge kyrkan i sin helhet brutet tak och dessutom bryta ner de medeltida tillbyggnaderna i söder - ärkebiskoparna Karls och Peder Lyckes kapell. Dessutom planerade man att bryta ner korrundeln, men tack vare dåvarande ärkebiskopen Olof Celsii ingripande räddades detta kyrkans vackraste parti åt eftervärlden. - Som bekant har raserandet av det gamla Lund fortsatt och är tydligen ännu inte avslutad!

Det finns åtskilliga exempel på att de nya herrarna inte ens en gång drog sig för att rasera eller ockupera de avlidnas sista vilorum i flera av Skånes gamla kyrkor. Exempel på det kan vi finna i Bjärsjö kyrka där ett medeltida gravkor, som tillhört ätten Rotfeld, vilken ända sedan 1400-talet varit ägare till Bjärsjöholm, ockuperades av de nya makthavarna. Gravvalvet fick i stället hysa de svenska godsägarna till Bjärsjöholm, i form av ätten Segerdahl från början av 1700-talet. Vi har ett annat exempel genom det Bille-Beck- Friisiska gravvalvet i Gladsax kyrka, vilket helt sonika fylldes igen i samband med en ombyggnad 1857.

Tosterups kyrka, där Jörgen Krabbe vilar, står också med ett gravvalv iordningställt 1598 av "Jørgen Brahe till Tosterop oc hans kiere frv Ingeborg Pasberg til Gunnerstorp". Samtliga kistor i valvet, med undantag av Jörgen Krabbes, lät översten Rutger Barnekow gravsätta på kyrkogården under 1760-talet för att bereda plats åt sin egen släkt. "Själ vilar han i en monumental sarkofag liksom sin maka samt generallöjtnanten Johan Sparre med maka, deras son, majoren Gustaf Adolf Sparre och svärsonen, segraren vid Svensksund, generalamiralen Carl August Ehrensvärd med maka".

Vi har också det Bylowska gravvalvet i Östra Ingelstads kyrka, med året 1618 för länsmannen Jochum Bylow död 1616 och hans maka Else Grubbe död 1628 och deras son Christian Bylow död 1643 och dennes maka Anne Jacobsdatter Beck. Här fick också den nye svenske ägaren till Ingelstad, överstelöjtnanten och bondeplågaren Christer Carlsson Lillienberg, sin grav. I slutet av 1700-talet togs de Bylowska kistorna bort med undantag för Christian Bylows och gravsattes på kyrkogården för att lämna plats för de jordiska kvarlevorna av den svenska ätten Gustafsschöld på Ingelstads gods.

I Smedstorps kyrka fanns en gång ett gravkapell, som var ett sista vilorum för riksamiralen Anders Kjeldsen Bing, död 1589, och hans hustru Anne Pedersdatter Galt. Under 1700-talet övertogs kapellet av den inflyttade släkten Monthan. Hela kapellet, en gång sydöstra Skånes märkligaste gravanordning, fick skatta åt förgängelsen i samband med kyrkans ombyggnad 1867.

Riksrådet Jep Muus, död 1394, inrättade under senare delen av 1300-talet ett gravkapell i Ystads S:t Petri. Omkring 400 år senare, närmare bestämt 1777, skulle man inrätta ett bränneri i klostret och då fanns det inte längre plats för Jep Muus kapell, vilket då, tillsammans med kistorna, vandaliserades och förstördes. Notisen härom förtäljer, att "ett Grafkapell i klostret funnits och i brist på annat ställe, till insättande af de der stående likkistorna, blefwo de sönderslagne och de dödas öfwerlefwor uti den så kallade Braheska grafwen nedkastade"!

Uppräkningen skulle mycket väl kunna fortsätta sida upp och sida ner, - men det var inte det som var avsikten, utan motivet för de här exemplen var enbart, att påvisa den traditionslöshet som utmärkte de nya härskarna i Skåneland. Vandaliseringen av byggnadsminnesmärken kan också, vilket betonats förut, ses som ett särskilt led i den mångomfamnande försvenskningen. Emellertid kan det understrykas, att man helt enkelt måste fränkänna erövrarlandet varje rätt till historisk inkorporering av Skånelands kultur och historia fram till 1720. För tiden därefter måste man sanningsenligt redogöra för de dåd, som så småningom kom att suddas ut Skånelands särart i olika avseenden. Vi måste i detta avseende betona, att Skåneland det var helt enkelt Danmark och det som uppkom efter 1720 blev inte något särpräglat skånskt, utan i stället en med tvång uppkommen blandkultur med inslag av totalt främmande moment och delar.

Vi kan med Poul Willadsen från Gentofte säga: "Jeg frakender Erobrerlandene enhver Ret til historisk at inkorporere den Del af de erobredes Kultur og Historie, som ligger forud for Erobrerdatoen. Det være her i Skaane de Mindesmærker, som staar fra dansk Tid, de Mennesker, som har virket her i dansk Tid, og de Fund, som stadig vil blive gjort, fra Tiden før Erobringen. Kort sagt, alt før 26. Feb. 1658. Svenskerne maa behandle Skaanes danske Antikviteter paa Linie med, hvad de har anskaffet fra Holland, Italien og Grækenland m m".

*"Skåneland har sin oldtid sin kultur
Vi har en litteratur på eget språk
och en arkitektur av särligt slag.
En skåning, bleging och halläning
de bildar Skåneland
en del av internationalen.
Det är nu tid att kasta undan
den påtvungna svenska nationalismen
och som skånelandingar blicka ut mot internationalismen.
Vi skånelandingar kan hissa egen rödgul flagg
och segla ut från tvångströjan
i Rigas gamla handelsflaggas färg.
Försvenskningen av Skåneland var en förslavning av vår kultur.
Det är vår skyldighet att upprätta
vad våra förfäder kämpat för".
Ur Morgonrodnad øver Skaaneland
av Hans Landgren*